

Skate-sak 3/22

Vedlegg 2 – Status for KS sitt digitaliseringsarbeid

Hva har skjedd siden Landstinget 2020: KS' oppgaver på digitaliseringsområdet

Bakgrunn og fakta

KS fikk et tydelig oppdrag på digitaliseringsområdet av Landstinget i 2020, og vedtektene ble endret til å omfatte nasjonalt arbeid med digitalisering. Formålet med denne saken er å orientere om status i den samlede bredden av dette arbeidet, blant annet som bakgrunn for konseptutredningen for fremtidig organisering av Digitale fellestjenester (DIF) som kun omfatter en andel, men svært viktig del av den samlede aktiviteten.

Landstingets vedtak i 2020 om KS oppgaver på digitaliseringsområdet

«For å sikre samordning og økt gjennomføringskraft i digitaliseringsarbeidet i kommunal sektor skal KS:

- 1. ivareta og videreutvikle samordnings- og samstyringsstrukturen for digitalisering og smart bruk av teknologi i kommunal sektor i samarbeid med regionale digitaliseringsnettverk*
- 2. representere sektoren og dens interesser overfor staten og andre nasjonale aktører, og oppnevne sektorens representanter til råd, utvalg og nasjonale prosjekter innen digitalisering*
- 3. være en pådriver for digital kompetanse, utvikling og utbredelse av sammenhengende tjenester og felles kommunale løsninger og komponenter i tett samarbeid med ressurser hos medlemmene og regionale digitaliseringsnettverk, og støtte opp om prosjekter som er strategisk viktige for kommunene*
- 4. i samspill med medlemmene være en pådriver for utvikling av digitaliseringsvennlig regelverk og premissleverandør for utvikling av felles standarder og virksomhetsarkitektur for kommunal sektor»*

Landstingets vedtak må sees i sammenheng med den felles offentlige digitaliseringsstrategien som Solberg-regjeringen og KS la fram sammen sommeren 2019.

Generelt kan det sies at KS siden Landstingsvedtaket har styrket de strategiske og operative ressursene for å ivareta Landstingets oppdrag vesentlig. Både gjennom prioritering innen egne rammer, ressurser finansiert av DigiFin og tjenestepriiser fra medlemmene– samt innsats finansiert gjennom statlige tilskudd.

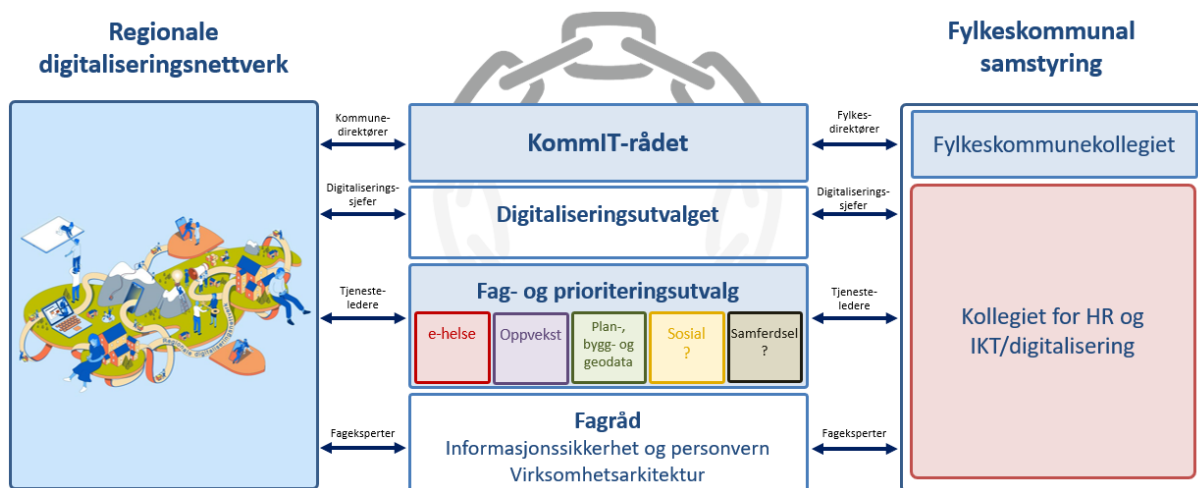
KS' rolle og oppgaver på digitaliseringsområdet kan deles inn i disse fire vedtakspunktene og er omtalt på overordnet nivå i det videre (men med noen konkrete eksempler).

1. Ansvar for koordinering og samordning

KS har i samarbeid med medlemmene etablert en rekke råd og utvalg som skal bidra til koordinering

og samordning på digitaliseringsområdet i kommunal sektor. Disse utgjør samstyringsstrukturen for digitalisering og består blant annet av:

- KommIT-rådet (kommune- og fylkeskommunedirektører)
- Digitaliseringsutvalget (digitaliseringssjefer)
- ulike fag- og prioriteringsutvalg (tjenesteledere og fagekspert)
- fagråd for henholdsvis informasjonssikkerhet og personvern samt IKT-arkitektur (fagekspert)

Vedtaket forutsatte at KS oppdrag skulle løses i tett samarbeid med regionale digitaliseringsnettverk, som har en viktig oppgave både å bidra til erfaringsdeling og utbredelse av felles løsninger – men også til å forankre det samlede arbeidet regionalt og lokalt og gi råd inn til det nasjonale arbeidet. KS og medlemmene har gjennom 2020 og 2021 jobbet aktivt for å etablere regionale digitaliseringsnettverk i hele landet, og å legge til rette for arenaer og strukturer for det felles samarbeidet. Med det forbehold at flere av nettverkene fortsatt er i en prosjektfase og ikke har gått over i permanent drift, ble målet om å etablere regionale digitaliseringsnettverk i samtlige fylker i landet nådd i 2021.

KS har en koordinerende rolle i hvordan nettverkene mobiliserer kreftene og utnytter ressursene i forbindelse med utvikling av nye digitale løsninger og tjenester. I 2021 ble det blant annet satt i gang et forsøk med «foregangsnettverk», det vil si at ett eller flere av de regionale nettverkene tar på seg en lederrolle, for eksempel med å starte utbredelse av en fellesløsning, på vegne av fellesskapet.

I takt med at de regionale digitaliseringsnettverkene har utviklet seg, har båndene til samstyringsstrukturen også blitt sterkere. KS har sammen med nettverkene i 2021 begynt jobben med å få på plass felles forventninger og mål for arbeidet i de regionale nettverkene, blant annet for å tydeliggjøre samspillet med samstyringsstrukturen. Det er et mål at alle regionale digitaliseringsnettverk og kollegiet for HR og IKT/digitalisering gjennom ledere og/eller fagekspert fra sine kommuner og fylkeskommuner er representert i de respektive råd og utvalg. Mandatene til [Digitaliseringsutvalget](#) og [fagrådene](#) ble revidert i 2020 og 2021 for å bedre ivareta regional representasjon. Mandatet til [KommIT-rådet](#) ble allerede i 2019 og 2020 revidert for å sikre bedre representativitet rundt oppnevning. KommIT-rådets mandat vurderes revidert på ny i løpet av 2022 i forbindelse med arbeidet med fremtidig organisering av digitale fellestjenester.

Det fylkeskommunale kollegiet for HR og IKT/digitalisering og de regionale digitaliseringsnettverkene bidrar til økt kompetanse og kapasitet og bidrar som del av samstyringsmodellen til en helt nødvendig forankring av det nasjonale arbeidet. Det er en ambisjon at dette skal bidra til å raskere kunne identifisere utviklingsbehov som bør løses nasjonalt. Det ligger også et stort potensial i å dele erfaringer og beste praksis ved innføring av nasjonale fellesløsninger.

2. Representere og ivareta sektorens interesser overfor staten og andre nasjonale aktører

For nå målet om én digital offentlig sektor og mer sammenhengende tjenester, er det avgjørende med et tett og godt samarbeid mellom statlig og kommunal sektor. Dette ligger til grunn for digitaliseringsstrategien «Én digital offentlig sektor».

Avtaler og arenaer

KS fremmer og representerer kommunal sektors interesser i det nasjonale digitaliseringsarbeidet, og understøtter realiseringen av digitaliseringsstrategien «En digital offentlig sektor» i samarbeid med medlemmene. Her har det i kjølvannet av Digitaliseringsstrategien og Landstingsvedtaket blitt tatt en rekke grep som styrker kommunesektorens innflytelse på statens digitaliseringsarbeid og samspillet mellom aktørene. KS har inngått samarbeidsavtaler med Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) om oppfølging av digitaliseringsstrategien, Digitaliseringsdirektoratet (Digdir), BUFDIR og Kartverket om felles digitaliseringsarbeid, herunder realisering av digitaliseringsstrategien. Samarbeidsavtaler med NAV og Direktoratet for eHelse er på trappene. Det er også etablert to samarbeidsavtaler med HOD om hhv. utbredelse og innføring av eHelse-løsninger, og en omkring arbeidet med Felles kommunal journal. Det gjennomføres årlige konsultasjonsmøter om digitalisering mellom KS og Regjeringen på politisk nivå, både bilateralt med KDD og et fellesmøte med politisk ledelse i syv departementer. I tillegg blir det gjennomført særmerter ved behov, ikke minst har det vært tett kontakt med Helse- og omsorgsdepartementet med politiske konsultasjoner om ulike problemstillinger. KS har i tillegg løpende administrativ dialog både på departementsnivå og med en rekke statlige etater omkring digitaliseringsarbeidet.

Prinsipper for samstyring

Et nødvendig grep for å sikre kommunal sektor tilstrekkelig innflytelse i det nasjonale digitaliseringsarbeidet er etableringen av modeller for samstyring innenfor tjenesteområder med stor grad av samhandling. KS og Regjeringen er enige om følgende prinsipper for samstyring:

- *Likeverdighet og innflytelse:* Styringsmodellen må bidra til å gi partene reell medinnflytelse. Representasjon i råd og utvalg der samstyring foregår, må legge grunnlag for likeverdig og balansert medvirkning og påvirkning.
- *Representativitet:* Kommunesektorens representanter i statlige råd og utvalg må oppnevnes og delta på vegne av en samlet sektor. KS oppnevner kommunesektorens representanter. Tilsvarende vil statlige virksomheter oppnevne egne representanter til utvalg og råd.
- *Involvering hele veien:* De utvalgene og rådene der samstyring foregår, må involveres så tidlig som mulig i relevante nasjonale saker som berører deres mandat eller ansvarsområde. Involveringen av kommunal sektor skal også ivaretas der beslutninger fattes.

Krav om å involvere kommunal sektor og følge samstyringsprinsippene ble i januar 2022 tatt inn i Digitaliseringsrundskrivet. Digitaliseringsrundskrivet gjelder for departementene, statens ordinære forvaltningsorganer, forvaltningsorganer med særskilte fullmakter og forvaltningsbedrifter. KS har også en viktig rolle i å tilrettelegge arbeidet for kommunal sektors representanter i ulike samstyringsorganer og styringsgrupper, eksempelvis Samstyringsmodellen for eHelse og råd og utvalg knyttet til Digitaliseringsdirektoratets arbeid med topplederforumet Skate som øverste organ. Det er KS som oppnevner kommunal sektors representanter basert på innspill fra medlemmene.

Eksempler på ivaretagelse av interesser

I forbindelse med nye lover og regler på digitaliseringsområdet, arbeider KS aktivt for å sikre kommunal sektors interesser. Et eksempel på dette er arbeidet frem mot om en egen e-helselov i 2020, som ble trukket samme år, og påfølgende endringer i pasientjournalloven som ble vedtatt i desember 2021. KS var, blant annet gjennom lovmedvirkningsordningen, i løpende dialog med Regjeringen og stortingsgruppene for å få gjennomslag for kommunal sektors synspunkter. Det ble utarbeidet høringsbrev, nyhetsartikler og underlag som kunne benyttes i forberedelse av saker til kommunestyre og fylkesting. Da loven til slutt ble vedtatt, stemte regjeringspartiene samtidig for en

rekke anmodningsvedtak som rammer inn lovens anvendelse. Regjeringen har forpliktet seg til å følge disse opp i egen samarbeidsavtale med KS.

Som en følge av at staten leverer stadig flere digitale løsninger til kommunal sektor, har KS og KDD satt i gang et utredningsarbeid for å kartlegge konsekvensene av dette – ikke minst juridisk. Utviklingen er gunstig for å oppnå mer sammenhengende tjenester, noe som igjen vil heve kvaliteten for innbyggere og næringsliv – men kan innebære oppgaveglidning og gråsoner mellom forvaltningsnivåene. Utredningen skal leveres før påske 2022 og brukes som utgangspunkt for diskusjon på politisk nivå mellom Regjeringen og KS.

Et område som har krevet betydelig interessepolitisk innsats, er arbeidet med Felles Kommunal Journal (FKJ) som et stegvis samordnet digitaliseringsløft for de kommunale helse- og omsorgstjenestene. FKJ skal bidra til at helsepersonell i kommunene får bedre og mer fremtidsrettede journalløsninger som gir enkel og intuitiv tilgang til helhetlige, oppdaterte, relevante og korrekte opplysninger om pasientene. Helt sentralt er samspill med nasjonale samhandlingsløsninger, slik at helseinformasjonen følger pasienten i møte med ulike deler av helse- og omsorgstjenesten. FKJ-prosjektet har ikke som mål å lage en felles applikasjon (i betydningen én enkelt applikasjon som alle skal ta i bruk), men skape et økosystem der leverandører tilbyr sine applikasjoner basert på deling av informasjon. KS etablerte i tråd med Stortingets føringer et interimselskap for å ivareta samarbeidsprosjektet mellom stat og kommune i en mellomfase. Selskapet arbeider med selve konkretiseringen av det videre arbeidet frem til kommunene, KS og nasjonale myndigheter kan ta stiling til veien videre. Helse- og omsorgsdepartementet har nå gitt Norsk Helsenett SF i oppdrag å bistå i arbeidet, ikke minst i sammenheng med deres oppdrag og rolle og hvordan selve realiseringsfasen kan organiseres.

3. Pådriver for felles kommunale løsninger og komponenter og at disse tas i bruk, og utvikling av digital kompetanse

En konkret form for samordning, er at kommunal sektor utvikler og tar i bruk felles løsninger og komponenter. De fleste tjenestene er utviklet av KS i tett samspill med medlemmene, og leveres i dag av en egen avdeling i KS: Digitale fellestjenester. Fiks-plattformen er etablert som felles rammeverk for utvikling av fellestjenester og inngår som del av det nasjonale økosystemet for digital samhandling i offentlig sektor. SvarUt er et slikt eksempel og gjør det mulig å blant annet sende post digitalt til innbyggere og næringsliv og motta post digitalt fra offentlig sektor. Alle kommuner og fylkeskommuner har tatt i bruk løsningen, og det ble i løpet av 2021 sendt over 18 millioner forsendelser. Gevinstene for 2021 alene er beregnet til minimum 750 millioner kroner. I tillegg kommer gevinstene knyttet til at Fiks-plattformen bidrar til etablering av felles data- og dokumentutveksling med stat og til mer standardiserte fagsystemer og gjenbruk fremfor utvikling hver for seg. Over 70 leverandører med over 160 fagsystemer og over 4500 aksesspunkter er i dag integrert med SvarUt.

KS tilbyr også en rekke andre felles løsninger og komponenter gjennom Fiks-plattformen. Formålet med Fiks-plattformen er å etablere nasjonale felleskomponenter og tjenester som bidrar til å hjelpe kommuner og fylkeskommuner med å digitalisere sine tjenester raskere. Den skal øke kvaliteten og informasjonssikkerheten i tjenestene og gi lavere kostnader og risiko enn dersom kommuner og fylkeskommuner skulle gjort dette hver for seg. Ny funksjonalitet utvikles etter behov og i tett samarbeid med ressurser hos medlemmene.

DigiFin

For at kommunal sektor i fellesskap skal kunne utvikle flere digitale fellesløsninger, ble finansieringsordningen DigiFin etablert i 2017/2018. Ordningen gjør det mulig å utvikle bedre digitale tjenester raskere og til en lavere kostnad enn dersom hver kommune eller fylkeskommune skulle gjort dette alene. Ved utgangen av 2021 har over 327 kommuner og 5 fylkeskommuner blitt med i

ordningen, og det er gitt støtte til åtte prosjekter på i overkant av 115 millioner kroner. Av dette er ca 61 millioner kroner betalt tilbake til ordningen.

Å ta i bruk

Kommuner og fylkeskommuner som tar i bruk felles løsninger og komponenter, vil måtte gjøre mange av de samme aktivitetene og potensielt møte på mange av de samme utfordringene. Det kan for eksempel være produksjon av informasjonsmateriell, opplæring av medarbeidere og teknisk oppsett. På bakgrunn av dette legger KS til rette for erfaringsdeling og spredning av neste og beste praksis. Dette skjer blant annet i samarbeid med og gjennom regionale digitaliseringsnettverk, [velferdsteknologiprogrammet](#), [Skolesec](#) og [Smartbyene](#).

KS har sammen med medlemmene, ikke minst regionale digitaliseringsnettverk, jobbet aktivt for å styrke arbeidet med utbredelse og spredning av nasjonale- og felles kommunale løsninger. Ikke minst har det vært fokus på å sikre synergi og sammenheng mellom ulike nettverksstrukturer. Særlig har dette vært viktig på helse-området, der det nå er etablert prinsipper for de ulike nettverkens rolle i utbredelsesarbeidet der regionale digitaliseringsnettverk er gitt den sentrale koordinerende rollen for regionale representanter i ulike kompetanse og samarbeidsnettverk for e-helse.

Fremtidig organisering av KS digitale fellestjenester

I takt med at flere nye felles løsninger og komponenter utvikles og tas i bruk, vil også oppgavene knyttet til forvaltning, drift, og videreutvikling av disse øke i omfang. SvarUt-tjenesten er allerede på et nivå som gjør at den er å anse som virksomhetskritisk i flere kommuner. KS har derfor satt i gang et arbeid med å utrede hvordan forvaltning, drift og videreutvikling av de digitale fellestjenestene bør organiseres fremover for å opprettholde dagens høye kvalitet og profesjonalitet på en kostnadseffektiv og konkurransedyktig måte. Utkast til hvordan dette i fremtiden skal organiseres legges ut til høring i februar med frist i mars, med ambisjon om at Hovedstyret i KS skal ta stilling til konsept for fremtidig organisering i løpet av første halvår 2022.

Eksempel på samarbeid om løsninger

En rekke statlige aktører leverer i dag digitale løsninger til kommunal sektor, og flere nye er under utvikling. KS er sammen med medlemmene involvert i disse for å bidra til at løsningene svarer til kommunal sektors behov og gir størst mulig nytte for innbyggere, næringsliv og frivillige som brukere av kommunale tjenester. De største aktørene befinner seg uten tvil innen helse – der både Helsedirektoratet, Folkehelseinstituttet, Direktoratet for eHelse og Norsk Helsenett er viktige samarbeidspartnere for kommunal sektor. Velferdsteknologiprogrammet og samhandlingstjenestene som leveres av Norsk Helsenett er viktige eksempler, men også det omfattende arbeidet som har vært gjennomført knyttet til pandemihåndteringen – ikke minst smittevern og vaksineringsarbeidet. Men det skjer også mye på andre områder – både innen kart/Geodata, NAV og barnevern. To eksempler på nye løsninger under utvikling er Husbankens system for kommunale utleieboliger, [Kobo](#), og NAVs [digitale søknad om enkle hjelpemidler](#). Kommunal sektor har i tillegg prosjekter som utvikler nye løsninger med støtte fra staten. Løsning for å kommunisere med helsestasjonen og skolehelsetjenesten på [helsenorge.no](#), [DigiHelsestasjon](#), er et slikt eksempel. Kommunal sektor har i mange tilfeller stort behov for tilgang til data fra statlige virksomheter i sin virksomhetsutøvelse. Siden 2020 har det vært jobbet aktivt med å gi sektoren tilgang til en rekke [skatte- og inntektsopplysninger](#), og [Folkeregister](#) til bruk i den kommunale tjenesteutøvelsen. Dette gjøres i samarbeid med Skatteetaten. Du kan lese mer om statlige digitaliseringsinitiativ i [KDDs orientering fra januar 2022 til kommuner og fylkeskommuner om tema og tiltak som er særlig relevante i deres digitaliseringsarbeid](#).

Et viktig utviklingsområde er arbeidet med å styrke arbeidet med utvikling av digital kompetanse og å se innovasjons- og digitaliseringsarbeidet i enda tettere sammenheng. Dette vil være særlig fokusområde de neste par årene.

4. Premissleverandør for virksomhetsarkitektur og standarder, og styrking av samarbeidet innen informasjonssikkerhet

Virksomhetsarkitektur kan sammenlignes med en verktøykasse som inneholder metoder, begreper og modeller. Disse hjelper oss med å beskrive og forstå hvordan mål, strategier og rammebetingelser styrer og påvirker spillet mellom informasjon, prosesser og teknologi. Virksomhetsarkitektur er et viktig virkemiddel for å harmonisere arbeidsprosesser med tilhørende digitale løsninger både mellom ulike fagsektorer, ulike virksomheter og mellom forvaltningsnivåer som sikrer gode tjenester for innbyggere og næringsliv.

For å gi KS faglige råd innen blant annet virksomhetsarkitektur, er det etablert et eget fagråd for virksomhetsarkitektur med fagressurser fra kommuner og fylkeskommuner. Fagrådet deltar i prosessen med å kvalitetssikre nye felles prosjekter for kommunal sektor og vurderer løpende behovet for videreutvikling av Fiks-plattformen.

Eksempler

Gjennom tjenester i FIKS plattformen er en rekke grensesnitt for samhandling internt i og mellom kommunal sektor og statlige virksomheter etablert. Denne type standarder forenkler dialog og samarbeid med leverandører, og kan tilby nye tjenester til kommunene raskt. Eksempler på dette er Portal for bekymringsmelding som trygt kan levere bekymringsmeldinger til barnevernstjenester i alle landets kommuner, eller DigiSos som tilbyr søknadsprosess og innsyn i søknad om sosialhjelp. Også det Digifin-finansierte prosjektet FIKS Geointegrasjon etablerer nye standarder for integrasjoner mellom kommunenes fagsystemer med bruk av FIKS plattformen.

KS har i 2021 begynt arbeidet på en felles referansearkitektur for kommunal sektor på e-helseområdet. Dette arbeidet er gjort sammen med fagrådet og fagekspertene fra medlemmene. Referansearkitekturen vil gjøre det enklere for kommuner og fylkeskommuner å stille krav til både utvikling, innføring og forvaltning av kommunale e-helseløsninger, og ikke minst være retningsgivende for leverandørenes utvikling av løsninger. Arbeidet med å etablere en referansearkitektur på e-helseområdet vil kunne benyttes som et utgangspunkt for andre tjenesteområder.

Fagrådet for informasjonsarkitektur og personvern har i 2021 satt i gang et arbeid for å etablere et Rammeverk for Trygg Digitalisering (RTD). Et rammeverk som hjelper kommuner og fylkeskommuner, steg for steg, med å digitalisere på en trygg og sikker måte. Og som en forlengelse av dette, kunne digitalisere raskere. Målgruppen for RTD er først og fremst små og mellomstore kommuner.

Innen fagområdene plan- bygg og geodata jobber også KS og medlemmer sammen med statlige aktører og leverandørmarkedet om standardisering. I 2021 ble felles produktspesifikasjon for ePlansak og eByggesak revidert, og denne prøves nå ut i anskaffelser hos medlemmene. Kommunenes fagsystemer samhandler i økende grad med de nasjonale tjenestene «Fellestjeneste plan» og «Fellestjeneste bygg», som er utviklet i samarbeid mellom KS, Direktoratet for byggkvalitet og leverandører. For å bedre planlegge, forankre og samarbeide ytterligere innen fagområdene ble det i 2021 startet et arbeid med å etablere felles kommunalt veikart for plan- bygg og geodataområdet. Veikartet kan på samme måte som «Felles plan- og rammeverk» på eHelseområdet benyttes til planlegging i sektoren, men også forventningsavstemming og som grunnlag for mer koordinert samarbeid med statlige etater og leverandørmarkedet.